

Länsstyrelsen
Västerbottens län

Bilaga 2. till ”Förordnande om
naturreservat för Degersjön, Umeå
kommun”.

SKÖTSELPLAN

Datum
2007-09-21

Beteckning
511-4015-2000 1(10)

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET DEGERSJÖN I UMEÅ KOMMUN

Foto: Andreas Garpebring

Länsstyrelsen i Västerbottens län
Storgatan 71B
901 86 Umeå
Växel: 090-10 70 00

1. Syftet med säkerställande och skötsel

Syftet med säkerställande och skötsel av Degersjöns naturreservat är att bevara ett område med naturskog och dess biologiska mångfald i gynnsamt tillstånd genom att skydda och återställa värdefulla naturmiljöer. Naturskogsstrukturer som död ved, gamla grova lövträd och god skiktning skall bibehållas, utvecklas och återskapas. Syftet med reservatet är även att säkerställa ett större område med äldre skog nära Umeå stad för rekreation och friluftsliv. Primärt ska reservatet fungera som ett stadsnära vildmarksområde där besöker kan uppleva områdes natur på naturens egna villkor. Smärre anläggningar kommer dessutom att iordningställas för att underlätta för besökare inom området. Inom ramen för ovan angivna syften ska reservatet dessutom kunna nyttjas för undervisning och forskning.

2. Beskrivning av naturreservatet

2.1 Administrativa uppgifter

Namn	Degersjön
Nummer	2402167
Reg-DOS id	2013356
Natura 2000	-
Kommun	Umeå
Län	Västerbotten
Lägesbeskrivning	Ca 10 km OSO Umeå, ekokarta 20K6f och 20K7f mittkoordinat: 1729197, 7084900
Naturgeografisk region	29 A: Kustslätter och dalar med finsediment kring Norra Bottenviken
Gräns	Se bifogad karta
Markägare	Staten genom naturvårdsfonden
Fastigheter	Fastighetsbildning pågår
Förvaltare	Länsstyrelsen i Västerbottens län
Totalareal	180,2 ha
Skyddad produktiv skog	127,6 ha

2.2 Naturtyper

Naturtypsindelning ¹	Areal (ha)
Tallskog	-hällmarkstallskog av lavtyp (2.1.1.1) 3,0 ha
	-sumptallskog av ristyp (2.1.1.3) 12,0 ha
	-tallskog av lingonristyp (2.1.1.4) 22,5 ha
Granskog	-granskog av blåbärsris-typ (2.1.2.1) 52,9 ha
	-granskog av lågormbunkstyp (2.1.2.2) 1,5 ha
	-sumpgranskog av ristyp (2.1.2.3) 40,0 ha
Lövskog	-sumpbjörkskog av ris-grästyp (2.2.1.6) 0,6 ha
Våtmarker	-tallmosse av ristyp (3.1.1.3) 1,3 ha
	-tallkärr av klotstartyp (3.2.1.1) 4,7 ha
	-fattigkärr av tuvullstyp (3.2.3.1) 1,3 ha
	-fattigkärr av tuvsäv-blåtåteltyp (3.2.3.2) 2,8 ha
	-fattigkärr av startyp (3.2.4.1) 4,7 ha
	-fattigkärr av vitmosstyp (3.2.4.1) 1,5 ha
	-intermediärkärr av startyp (3.3.3.1) 3,9 ha
	-intermediärkärr av vitmoss-brunmosstyp (3.3.3.4) 1,5 ha
Sötvatten	-sötvattensvegetation av gul näckrostyp (6.2.1.1) 26,0 ha

¹Naturtypsindelning enligt *Vegetationstyper i Norden, 1994*, se bilaga 1.

Naturtypsindelning ²	Areal (ha)
Skog	-västlig taiga (9010) 113,9 ha
	-övrig skog (9900) 18,0 ha
Våtmarker	-öppna svagt välvda mossar, fattiga och inter- mediära kärr och gungflyn (7140) 14,4 ha
	-skogsklädd myr (91D0) 2,4 ha
	-övrig våtmark (7926) 5,5 ha
Sötvatten	- dystrofa sjöar och småvatten (3160) 26,0 ha

²Naturtypsindelning enligt basinventering av skyddad natur, se bilaga 2.

2.3 Beskrivning av reservatet

Degersjöns naturreservat är beläget ca 10 km ostsydost Umeå och endast 1 km från kusten i Umeå kommun. Reservatet utgörs av ett flackt kustnära område, 10-25 m ö h. Det är ett bra exempel på ett senare skede av vegetationsutvecklingen hos en landhöjningskust. Området är mosaikartat med flera olika naturtyper representerade; våtmarker, skog och sjö vilka tillsammans bildar en väl samlad enhet.

Berggrunden utgörs av omvandlad granit till granodiorit, grå eller ljusgrå, som är fin- till grovkornig. Större ”ögon” av kalifältspat förekommer också i graniten. Graniten är yngre än den sedimentgnejs som dominerar efter länets kust och är relativt fattig på näringsämnen. Området präglas av en isrörelseriktning från norr mot söder, som bl.a. framträder i form av två mindre drumliner i sjöns sydligaste del. För övrigt ligger ett halvdussin tydliga ändmoräner på rad intill sjöns nordöstra strand. Dessa är orienterade tvärs den dominerande isrörelseriktningen från norr.

Skogarna i reservatet domineras av gran med ett bitvis stort lövinslag. Särskilt påtagligt är det genomgående inslaget av asp. Mindre delar av skogarna utgörs av tallskogar, yngre lövrika successioner och hällmarksimpediment. Markbeskaffenheter

växlar mellan sumpskog och friska marker. Det finns ett par kärnområden med höga naturvärden som kompletteras av delar med äldre skog som på kort tid kommer att utveckla höga naturvärden. Här finns en varierande tillgång på torra träd och lågor samt förekomst av signalarter och rödlistade arter. Brandspår i form av gamla kolade stubbar förekommer i måttlig omfattning över större delen av reservatet, undantaget sumpskogen i norr.

Merparten av områdets skogar består av grandominerad blandskog på flack, mestadels blockfattig mark. Marken är frisk till fuktig och främst i den norra och östra delen finns inslag av fuktiga till blöta sumpskogspartier. Fältskiktet består av blåbär med fläckvisa inslag av örter. Till stora delar är skogen flerskiktad och domineras av drygt 100 till 120 åriga träd med inslag av drygt 150 åriga granar och tallar. Lövinslaget är genomgående stort, med gott om grov glasbjörk och fläckvis även kraftigt inslag av grov, gammal asp. Det finns en varierad tillgång på död ved i området, både i form av torrträd, björkhögstubbar och lågor. Majoriteten av lågorna är dock relativt färska, och riktigt gamla och grova lågor saknas ofta nästan helt.

Död ved i granskogen öster om Degersjön. Foto: A. Garpebring/Lst

Häng-lavstillgången är god med gott om *Bryoria*- och *Usnea*-lavar. Delar av området öster om Degersjön har nyligen genomgallrats varvid skogens ursprungliga karaktär av skiktning och luckighet gått spölierad, men

det finns ännu kvar vissa naturliga strukturer inom beståndet. I norra delen av reservatet, i området mellan Långmyran och Hömyran finns ett område med gransumpskog, som är flerskiktad och tät. Norra delen av sumpskogen är av god bonitet med inslag av mycket grova och högvuxna granar, medan de södra delarna utgörs av stamtät och klen skog med senvuxna granar. Lövinslaget är stort med goda förekomster av björk och asp. Tillgången på död ved är genomgående god och både yngre och äldre lågor finns i denna del. Även norr om Inner-stubbmyran finns ett par drågartade områden med intressant sumpskog. Dessa områden är mycket blöta med en tätvuxen och klenstammig blandskog av senvuxen gran, glasbjörk och gråal. Tillgången på död och döende lövved är mycket god inom detta område. På Stubbmyrberget i områdets södra del finns en mindre, drygt 100-årig hållmarkstallskog. På den udde som skjuter ut i Degersjöns södra ända växer reservatets äldsta skog, en svagt skiktad, ca 200 årig tallskog där tallarna precis börjat utveckla tillplattade kronor och

Lunglav på asp. Foto: A. Garpebring/Lst

grova, vridna grenar. Skogarna öster om Degersjön är mestadels aningen yngre än de väster om sjön. Beståndsåldern ligger här på drygt 100 år, med inslag av äldre träd främst i myrkanter och i de sumpigaste partierna. Lövinslaget är här betydligt sparsammare och består nästan uteslutande av glasbjörk. Skogen är dock mycket oskött och har överlag en välutvecklad skiktning med träd i de flesta åldrar och dimensioner samt ofta god tillgång på både stående och liggande död ved. Stora delar av skogen öster om sjön består antingen av sumpskogar eller av blåbärsgranskogar med inslag av sumpiga partier. Sumpskogarna varierar från dråg med frodvuxna gransumpskogar med örtinslag till fattiga och lågproduktiva tallsumpskogar.

I reservatets nordvästra del finns även områden med kraftigt påverkat, yngre skogar. Dessa skogar består av dels en cirka 15 år gammal

och mycket stamtät tallföryngrig med kvarstående 150 - 200 år gamla fröträd, dels en 30 årigt, tätvuxen aspdominerad lövskog.

Områdets våtmarker består av olika typer av svagt påverkade kärr. Reservatets myrar har i relativt sen tid utgjorts av havsvikar och havsstrandängar som snörts av och vuxit igen till följd av landhöjningen. Långmyran i områdets nordvästra del utgörs av ett öppet topogent kärr med diffus sträng-flarkebildning och ingår som ett klass 2-objekt i länets våtmarksinventering. Inner-Stubbmyran söder om Ultertjärnen är av en intressant och för kustområdet ovanlig typ. Kärren är intermediära och mycket blöta, nästan av lösbottentyp. De stora öppna ytorna domineras växelvis av vitstarr, strängstarr och trådstarr i fältskiktet och brun glansvitmossa och knoppvitmossa i bottenskiktet. Bladvass förekommer även över stora delar av området. Hömyran utgörs av ett litet starrbevuxet topgent kärr som dikats och troligen nyttjats för myroddling. I övrigt förekommer ett antal små, mestadels opåverkade trädbevuxna fastmattekärr av fattigtyp utspridda över området.

Degersjön är en näringsfattig klarvattensjö med god tillgång på gädda och abborre. I norra delen av sjön finns mindre vassområden. Sjön har vissa kvalitéer som fågelsjö med bland annat häckande storlom och småskrake. Ultertjärnen är en liten näringsfattig myrtjärn omgiven av gungflyn och mycket blöta vitmossmattor.

Degersjöns produktiva skogsmiljöer och östliga läge i landskapet kombinerat med lång skoglig kontinuitet och relativt låg påverkansgrad av skogsbruk gör att många

rödlistade arter och andra ovanliga skogsarter trivs i området. Inom området har följande rödlistade arter och signalarter påträffats (hotkategori inom parentes): doftskinn (NT), gammelgransskål (NT), harticka (NT), kötticka, stjärntagging (NT), stor aspticka (NT), tickmussling, ullticka, blanksvart spiklav, brunpudrad nållav (NT), korallblylav, liten aspgelélav (VU), liten spiklav, lunglav (NT), skinnlav, småflikig brosklav (NT), violettgrå tagellav (NT), kranshakmossa, jungfru marie nycklar, fiskgjuse, havsörn (NT), järpe, tjäder, smålom (NT), sparvuggla, spillkråka, storlom, trana, tretåig hackspett (VU), törnskata (NT) och videsparv. Den idag starkt utrotningshotade vitryggiga hackspetten (CR) finns även noterad från området från 60- och 70-talet.

Inga kända fornlämningar eller kulturminnen finns inom reservatet. Med stor sannolikhet har delar av reservatets myrar nyttjats för slåtter, vilket bland annat indikeras av namn som Hömyran. I reservatets skogar finns en del spår av äldre tiders skogsbruk i form av gamla stubbar med spår av manuella avverkningsmetoder. Reservatets skogar har även under lång tid nyttjats som vinterbetesland av renskötande samer.

Degersjön är främst ett lokalt friluftsområde och används för jakt, fiske, svamp- och bärplockning.

3. Skötselområden för naturvärden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i fyra skötselområden med utgångspunkt från de övergripande naturtyperna i området samt den skötsel som ska genomföras inom respektive naturtyp (bilaga 3). För varje skötselområde redovisas ett antal mätbara bevarandemål. Skötselområdets bevarandetillstånd anses gynnsamt när dessa bevarandemål är uppnådda.

3.1 Skötselområde 1, skog med fri utveckling, areal 61 ha

Skötselområdet består i huvudsak av gran- och barrblandskogar på frisk till blöt mark (bilaga 3, skötselområde 1). Merparten av skötselområdet utgörs redan i dag av olikåldriga, skiktade naturskogar med stort lövinslag (bilaga 2, delområde 1). Skötselområdets skogar ska lämnas för fri utveckling, vilket innebär att utvecklingen ska präglas av naturliga processer så som trädens åldrande och döende, stormfällningar, insekters och svampars nedbrytning av ved samt nyetablering av träd i skogen.

Bevarandemål

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- arealen naturskog uppgår till 61 ha
- volymen död ved uppgår till minst 20 % av det totala virkesförrådet levande och döda träd
- skötselområdets sumpskogar har en i huvudsak ostörd hydrologi

Skötselåtgärder

Inga åtgärder.

3.2 Skötselområde 2, skogsmark med initial restaurering, areal 31 ha

Skötselområdet består i huvudsak av genomgallrade gran-, tall- och barrblandskogar på frisk mark (bilaga 3, skötselområde 2). För att påskynda bildandet av död ved ska ett antal stammar inom minst fem utvalda hektarstora ytor skadas. Skadan är tänkt att försvaga trädet och predisponera det för angrepp av rötsvampar och insekter. I övrigt ska området lämnas för fri utveckling.

Bevarandemål

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- arealen naturskog uppgår till 31 ha
- volymen död ved uppgår till minst 20 % av det totala virkesförrådet levande och döda träd

Skötselåtgärder

Under en inledande femårsperiod ska skötselområdet utsättas för åtgärder som påskyndar bildningen av död ved. Det ska göras genom att skada ca 10 % av stammarna på fem stycken hektarstora ytor. Ytorna läggs ut subjektivt inom skötselområdet. Skadan kan t ex göras genom instick med motorsåg.

3.3 Skötselområde 3, asprika skogar med lövbrännekaraktär, areal 40 ha

Skötselområdet består i huvudsak av lövrika granskogar på frisk - fuktig mark (bilaga 3, delområde 4). Drygt hälften av skötselområdet utgörs redan i dag av olikåldriga, skiktade naturskogar med stort lövinslag (bilaga 2, delområde 1), övriga delar består i huvudsak av lövdominerade ungskogsfaser. Brandspår förekommer i måttlig omfattning inom skötselområdet och den lövbrännelika karaktären härrör sannolikt från äldre avverkningar. Skötselområdets skogar kan naturvårdsbrännas där/om det är tekniskt möjligt. Men det näst bästa alternativet är att försöka tillgodose en kontinuerlig tillförsel av asp genom riktade avverkningsingrepp och eventuell stängsling för att trygga återväxten av asp.

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- arealen asprik naturskog uppgår till 40 ha
- andelen lövträd uppgår till minst 10 % av det totala virkesförrådet, varav minst hälften utgörs av asp
- volymen död ved uppgår till minst 20 % av det totala virkesförrådet levande och döda träd
- efter brand/selektiv granavverkning sker föryngring med minst 1000 aspar/ha som når en höjd av minst 5 meter
- skötselområdets sumpskogar har en i huvudsak ostörd hydrologi

Skötselåtgärder

Naturvårdsbränning och/eller åtgärder som efterliknar brand skall utföras inom skötselområdet. Skogarnas karaktär gör det dock mindre troligt att en kontrollerad naturvårdsbränning kan genomföras till rimliga kostnader inom området. I stället ska då åtgärder som efterliknar brand genomföras för att gynna föryngring av lövträd, särskilt asp. Det ska göras i form av områden som är cirka 0,5 ha. Exakt avgränsning snitslas i terrängen när åtgärden vidtas. Avverkningarna bör utföras så att i stort sett all gran fälls och lämnas som ett ”plockepinn” för att försvåra för betande älgar att nå

spirande aspar och annat löv. Åtgärden ska vidtas inom en femårsperiod och därefter med ett intervall på 10 år. Metoden ska utvärderas och om den inte är framgångsrik kompletteras med stängsling. Om samma område, av praktiska skäl, skulle beröras av en naturvårdsbränning möter det inget hinder.

3.4 Skötselområde 4 våtmarker med fri utveckling, areal 22 ha

Området består av flera olika mindre myrar och delar av myrar. Vegetationstyperna varierar från fattiga tallkärr till intermediära, öppna strängflarkkärr (bilaga 3, delområde 5). De mindre myrarna samt Långmyran är i huvudsak hydrologiskt intakta, medan Hömyran och den södra delen av Inner-Stubbmyran är dikningspåverkade. Skötselområdets myrar ska utvecklas fritt utifrån naturliga hydrologiska processer med de strukturer och artsamhällen som hör dessa naturtyper till.

Bevarandemål

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- arealen våtmarker uppgår till 22 ha, varav trädbevuxna våtmarker utgör 6 ha
- volymen död ved på de trädbevuxna våtmarkerna uppgår till minst 15 % av det totala virkesförrådet levande och döda träd
- minst 70 % av skötselområdets våtmarker har en ostörd hydrologi

Skötselåtgärder

Inga åtgärder.

3.5 Skötselområde 5 sötvatten med fri utveckling, areal 26 ha

Området består av sjöarna Degersjön och Ultertjärnen (bilaga 3, delområde 6). Skötselområdets sjöar ska utvecklas fritt utifrån naturliga hydrologiska processer med de strukturer och artsamhällen som hör dessa naturtyper till.

Bevarandemål

Det är gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- arealen dystrofa sjöar uppgår till 26 ha
- naturliga vattenfluktuationer tillåts råda

Skötselåtgärder

Inga åtgärder.

4. Skötselområden för friluftsvärden med mål och åtgärder

Hela reservatet redovisas som ett skötselområde med avseende på friluftsliv och anläggningar (bilaga 4). Området är i dag främst ett lokalt utflyktsmål som nyttjas för jakt, fiske, bär- och svampplockning. En skoterled passerar genom reservatets västra del men delen genom reservatet fungerar huvudsakligen som transportsträcka till andra utflyktsmål. Besöksfrekvensen till Degersjön bedöms komma att öka till följd av reservatsbildningen. Den förväntade ökningen av besök bedöms dock inte komma att äventyra områdets naturvärden.

4.1 Skötselområde för Friluftsliv och anläggningar

Det övergripande målet för friluftslivet är att området ska nyttjas utifrån dess naturgivna förutsättningar. De anordningar som iordningställs ska bidra till att öka reservatets tillgänglighet. En skoterled, markerad med röda kryss och träskyltar som visar vägen, går genom området. Från söder leder skoterleden in i reservatet via myren väster om Stubbmyrberget. Leden följer sedan våtmarksstråket över Inner-Stubbmyran, Ultertjärnen och Långmyran.

I anslutning till den väg som utgör reservatets sydgräns finns möjligheter till parkering strax innan Degersjöns sydspets, vilket gör detta till en lämplig huvudentré till reservatet. En vandringsstig på ca 1 km anläggs längs Degersjöns västra strand mellan reservatsentrén och en mindre udde i Degersjöns nordvästra del. Stigen spångas över blöta partier. En grillplats med tillgång på ved iordningställs på udden vid stigens slut. Tre informationsskyltar med kartor över reservatet ska sättas upp, en vid parkeringen (A0) och två mindre (A3) där skoterleden passerar över reservatets norra respektive södra gräns. Vägvisning till reservatet sker från Täftevägen och vid avtagsvägen mot Ultervik i Innertavle by.

Placeringar av anläggningarna redovisas på kartan i bilaga 4.

Mål

- Det ska finnas en tydlig entré till reservatet
- Det ska finnas en mindre P-plats vid entrén
- Det ska finnas väl underhållna informationsskyltar med beskrivning av naturmiljöer i reservatet, föreskrifter för allmänheten samt en karta
- Det ska finnas en väl uppmärksammad stig med spänger mellan reservatsentrén och rastplatsen
- Det ska finnas en rastplats med eldplats och bänkar
- Det ska finnas kontinuerlig tillgång på ved vid rastplatsen

Skötselåtgärder

- Anläggning av P-plats och entré.
- Montering av informationsskyltar.
- Rövning och uppmärkning av stig
- Anläggning av rastplats

5. Övriga anläggningar

Inom reservatet finns inga övriga anläggningar.

6. Nyttjanderätter

Jakt och fiske får bedrivas av respektive rättighetsinnehavare enligt gällande lagstiftningar och i enlighet med gällande reservatsföreskrifter.

7. Utmärkning av gränser

Reservatet ska hållas väl utmärkt enligt svensk standard och Naturvårdsverkets anvisningar. Gränserna bör ses över vart 10:e år och målas om vid behov.

8. Sammanställning av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Var	Prioritet
Brandeferliknade åtgärder	Skötselområde 3, bilaga 3	2
Nyskapande av död ved	Skötselområde 2, bilaga 3	1
Anläggning av P-plats	Se bilaga 4	1
Montering av informations- skyltar	Se bilaga 4	1
Röjning och markering av stig	Se bilaga 4	2
Anläggning av rastplats	Se bilaga 4	2

9. Tillsyn och uppföljning

Tillsynen av området utförs av naturvårdsförvaltaren och ska dokumenteras skriftligt. Tillsynen innefattar, utöver en besiktning av att reservatsföreskrifterna efterlevs, även alla anläggningar, utmärkningar och skyltar inom reservatet. Uppföljningen ska ske årligen. Brister och fel ska dokumenteras och åtgärdas.

Tillsynen och uppföljningen av reservatet kommer tillsammans att utgöra ett underlag för en eventuell revidering av skötselplanen.

9.1 Uppföljning av skötselåtgärder

I samband med att skötselåtgärder utförs ska utgångsläget innan åtgärden, tidpunkt för åtgärd, åtgärdens omfattning och utförande samt uppnått resultat dokumenteras för att möjliggöra en långsiktig uppföljning. Vidare ska även kostnaderna för åtgärderna noteras.

9.2 Uppföljning av bevarandemål

Områdets bevarandemål ska följas upp enligt fastställda metoder för uppföljning av skyddad natur. Uppföljningen kommer att ske utifrån reservatets skötselområden och enligt den indelning i naturtyper för basinventering av skyddad natur som presenteras på kartan i bilaga 2. Indelningen kan komma att ändras efter ytterligare fältbesök i reservatet eller efter att området har flygbildstolkats.

Kartbilagor:

1. Naturtypsindelning enligt Vegetationstyper i Norden
2. Naturtypsindelning enligt basinventering av skyddad natur
3. Skötselområden för naturvärden
4. Anläggningar för friluftsliv